

K ODCHODU VOJSK A JEJICH ROZVINUTÍ NA MEZILEHLÝCH ČARÁCH

Na otázky odchodu vojsk je třeba se dívat z hlediska požadavků obranné vojenské doktríny. Není možné připustit ztrátu vlastního území v obranné operaci na počátku války. Přesto však v průběhu války nelze vyloučit možnost odchodu vojsk zvláště v taktickém měřítku, ve výjimečných případech i v operačním. Protože rychlé a náhlé změny situace předurčují značnou nerovnoměrnost vývoje soudobých operací, na různých směrech bude pevnost obrany i operační situace vojsk frontu i armád různá a v důsledku toho budou používány různé formy a způsoby vedení operace a za nepříznivých podmínek budou vojska nucena bojovat v obklíčení nebo uskutečňovat odchod.

Odchod vojsk je používán v těch případech, kdy v průběhu války jen dočasnou ztrátou části území je možné zásadním způsobem změnit nepříznivé se vyvíjející operační situaci a zaujmout vlastními vojsky daleko výhodnější postavení pro následné vedení obrany nebo pro přechod do protiútoků. V tomto spočívá hlavní podstata odchodu jako jedné z forem manévru, který je organizován a uskutečňován k vyvedení vojsk zpod úderu nepřítele, který má převahu s cílem zaujmout daleko výhodnější postavení pro vedení následujících činností, získat čas, zkrátit průběh linie fronty a uvolnit síly k jejich použití na jiných směrech.

Odchod, na rozdíl od jiných forem manévru a způsobů bojové činnosti, má řadu **charakteristických rysů**, které je zapotřebí zvažovat při jeho přípravě a provedení:

- organizovaný odchod vyžaduje vykonání komplexu opatření, která směřují k tomu, aby byl zdržen (zpomalen) útok úderných uskupení nepřítele, aby byla vyvedena z boje vlastní vojska, získán čas pro jejich odpoutání od nepřítele a aby bylo možné organizovat pevnou obranu na konečné čáře odchodu,

- odchod vojsk je zpravidla uskutečňován ve prospěch splnění nového bojového úkolu, což ve svém důsledku znamená i vytvoření nového obranného a za výhodných podmínek i protiútočného uskupení vojsk,

- odchod bude uskutečňován nejčastěji pod úder vzdušného i pozemního nepřítele, který má převahu, což vyžaduje od velitelů a štábů značnou předvídatost, sebeovládání i náročnost při provádění a zabezpečování činnosti vojsk i štábů, ale i operativnost a přesnost v práci, od vojsk odvalu a organizovanost při plnění stavených úkolů,

- dočasná ztráta části území je spojena s nutností evakuace nebo i zničení cenného majetku a zásob.

Právě při krajně nepříznivé situaci bude mít zvlášť důležitý význam objektivní zhodnocení stavu a operační situace vlastních vojsk i nepřítele, správný a reálný předpoklad vývoje dalších událostí a **včasnost přijetí**, v případě nutnosti, **rozhodnutí** pro odchod a vyvedení vojsk zpod úderu při značné převaze nepřítele. Zkušenosti z minulých válek potvrzují, že když tento požadavek nebyl brán v úvahu, často docházelo k těžkým důsledkům.

Podmínky vzniku odchodu v obraně mohou být různorodé. Nejčastěji nutnost odchodu v obranné operaci může **vzniknout** v tom případě, kdy nepřítel hromadným použitím buď jaderných, nebo i konvenčních zbraní způsobí vojskům značné ztráty, podaří se mu vklínit hluboko do naší obrany současně na několika směrech, vyjít do boků a týlu bránících se vojsk a je vytvářena úhroza jejich obklíčení.

Nepříznivá situace se může vytvořit např. při protiúderu. Na protiúderné uskupení v průběhu jeho přesunu nebo při rozvíjení mohou být vedeny jaderné údery nebo hromadný úder letectvem případně úder průzkumnými palebnými systémy a vysoce přesnými zbraněmi nepřítel, s následujícím úderem jeho uskupení do boku a týlu protiúderného uskupení, kterému se podařilo vklínit do pásma obrany na směru, jenž může vyvést vojska nepřítel do týlu našeho protiúderného uskupení. V důsledku způsobených ztrát budou protiúderná uskupení i svazky, které vedou před nimi bojovou činnost, přinuceny z počátku se opevnit na dosažené čáře a postupně odcházet k zaujetí obrany na výhodnější čáře.

Odchod může být uskutečněn i při vyjití z obklíčení, kdy vojska, vyčleněná pro příkrytí úderného uskupení, jež prolomuje frontu obklíčení, po splnění úkolu příkrytí zahájí odchod na novou čáru obrany.

Odchod může být **vynucený, nebo záměrný**.

Záměrný odchod je uskutečňován ke zkrácení linie fronty, uvolnění sil a jejich přeskupení k využití na jiných, výhodnějších směrech. Takový odchod v řadě případů, zvláště nevyvíjí-li nepřítel na daném směru příliš aktivní činnost, může být organizován předem. **Vynuceného odchodu** je obvykle používáno v těch případech, kdy není možné silami, které jsou k dispozici, udržet zaujatou čáru (prostor) a vytváří se reálná úhroza jejich obklíčení. Je organizován v přímém dotyku s nepřítelem, pod úder jeho vojsk, která jsou v přesile, a v krátkých lhůtách.

Na způsoby odchodu má bezprostřední vliv činnost nepřítel, stanovený úkol a terénní podmínky. V souvislosti s tím je možné odchod vykonávat v jednom případě s rozvinutím části vojsk k vedení bojové činnosti na předem stanovených mezilehlých čarách a ve druhém případě současně všemi silami najednou na konečné čáře obrany (odchodu).

Odchodu vojsk s rozvinutím na mezilehlých čarách používáme zpravidla při vynuceném odchodu a za podmínek vysoce

aktivní činnosti nepřítel. Tento způsob je daleko složitější, ale na druhé straně v soudobých podmínkách může být typický.

Odchodu vojsk současně všemi silami na konečnou čáru bude obvykle používáno při záměrném odchodu do nevelké hloubky a na pasivních směrech.

V každém případě je odchod prováděn jen na **rozkaz** a se **souhlasem nadřízeného velitele**, organizovaně, utajeně, s včasným vyvedením vojsk v bojeschopném stavu do určeného prostoru nebo se zaujetím obrany na nových čarách.

Odchod vojsk musí být pečlivě připraven. Veškerá opatření jsou uskutečňována v krátkých lhůtách a s maximálním utajením. **Mezi hlavní opatření přípravy odchodu patří:**

- přijetí rozhodnutí,
- stanovení úkolů vojskům,
- plánování odchodu,
- organizace součinnosti,
- stanovení a příprava odchodových cest, mezilehlých čar i konečné čáry obrany (odchodu),
- příprava zátarasů a ničení v pásmu odchodu,
- organizace odsunu raněných, nemocných, poškozené techniky, výzbroje a materiálních prostředků.

V rozhodnutí pro odchod velitel armády stanoví:

- cíl odchodu,
- úkoly svazu (svazků),
- mezilehlé čáry a konečnou čáru obrany (odchodu),
- síly a prostředky pro příkrytí odchodu a organizaci obrany na mezilehlých čarách, lhůty jejich zaujetí a udržení,
- uskupení vojsk a objekty nepřítel, ničené jadernými i konvenčními zbraněmi,
- způsob činnosti při odpoutání se od nepřítel a přesunu do týlu,
- lhůty odchodu,
- způsob zaujetí konečné čáry a úkoly vojsk po zakončeném odchodu,
- organizaci protivzdušné obrany,
- opatření k vytvoření zátarasů a stanovení prostorů k ničení,
- základy součinnosti a úkoly všestranného zabezpečení,
- způsob vyvedení svazků a útvarů speciálního technického zabezpečení, vylučových svazků, útvarů a zařízení,
- organizaci velení.

Rozhodnutí pro odchod přijímá velitel zpravidla na mapě, při čemž rekognoskace v terénu s cílem upřesnění rozhodnutí může být uskutečněna jen při dostatku času.

Pro odchod je armádě stanoveno pásmo. Pro divizi může být určeno pásmo nebo je možné jak pro armádu, tak i pro divizi stanovit jen obecný směr odchodu. V pásmu odchodu určuje velitel několik mezilehlých a konečnou čáru obrany (odchodu). Mezilehlé čáry jsou určovány na takovou vzdálenost, aby nepřítel, pokud ovládne jednu z nich, byl přinucen k ovládnutí následující změny palebného postavení dělostřelectva a znovu organizovat útok. Kromě toho tato vzdálenost musí zabezpečit přechod hlavních sil z jedné čáry na druhou a organizaci obrany na této čáře, zpravidla v průběhu jedné noci. Vzhledem k soudobým prostředkům ničení a mobilnosti vojsk by taková vzdálenost měla být minimálně 20 až 25 km.

Jako mezilehlé čáry při odchodu je zapotřebí v široké míře využívat předem připravené čáry, jednotlivé prostory a uzly obrany, příčná pásma i postavení a další výhodné čáry v týlu našich vojsk. Počet mezilehlých čar je závislý na cíli a hloubce odchodu, času, v jehož průběhu je nutné uskutečnit odchod a na způsobu činnosti nepřítele.

Uskupení vojsk pro odchod vytváří příslušný velitel s ohledem na stanovené úkoly, hloubku odchodu, podmínky situace a na předpokládanou činnost nepřítele. Je zapotřebí, aby uskupení vojsk bylo schopné čelit hlubokým obchvatům nepřítele, odrazit jeho nenadálé úder z libovolného směru a tím zabezpečit plánovitý odchod vojsk. Těmto požadavkům nejvíce odpovídá sestava v jednom sledu, případně ve dvou sledech s vyčleněním silných záloh.

Svazky prvního a druhého sledu armád postupně organizují obranu na mezilehlých čarách. Z motostřeleckých (tankových) divizí prvního sledu velitelé vyčleňují zadní voje v síle zesíleného motostřeleckého (tankového) pluku, jehož hlavním úkolem je zabezpečit odpoutání hlavních sil od nepřítele a plánovitý odchod. V některých případech je možné v armádě ke splnění úkolu zadního voje vyčlenovat celé motostřelecké (tankové) divize.

Do sestavy zadních vojsk je zapotřebí vyčlenovat nejbojeschopnější divize a pluky, převážně tankové a na bojových vozítech pěchoty, které mají velkou údernou sílu, jsou výsoce pohyblivé a schopné samostatně odrazit úder nepřítele, který je v přesile. Jeví se výhodné posilovat je samohybným dělostřelectvem, útvary a jednotkami PVO, ženijními a chemickými jednotkami se zatarasovacími a zadymovacími prostředky, podporovat je úderu letectva, zvláště vojskového letectva, jedině

v takovém případě bude mít činnost zadního voje manévrový charakter, založený na pevném udržení zaujímaných čar v průběhu potřebného času spojeného s vedením krátkých, ale rozhodných protiztečí.

Při organizaci **protitankové obrany** je nutné zabezpečit:

- rozdělení protitankových prostředků mezi krycí jednotky, pochodové záštity i jejich rozmístění do proudů hlavních sil,

- vytvoření silných protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích a jejich použití na nebezpečných tankových směrech,

- vytvoření protitankových zátarasů a přípravu k ničení mostů, komunikací a přeprav na směrech předpokládané činnosti tankových uskupení nepřítele.

Pro boj se vzdušnými výsádky, průzkumnými a diverzními skupinami, aeromobilními vojsky nepřítele je zapotřebí v plné míře využívat vojsko PVO, frontové a vojskové letectvo a zálohy.

S cílem zabezpečit utajení a oklamat nepřítele o sestavě našich uskupení, směrech a zahájení jejich vyvádění z boje je nutné, aby krycí útvary přísně dodržovaly dřívější režim bojové činnosti, uskutečňovaly klamná přeskupení vojsk, v široké míře používaly zadymování a další maskovací prostředky, zesílily průzkum všeho druhu.

Posloupnost odchodu vojsk je zapotřebí upřesňovat v závislosti na konkrétní situaci. Raketové technické, technické, týlové svazky, útvary a zařízení i útvary speciálních vojsk, vybavené těžkou, nedostatečně rychlou bojovou technikou by bylo vhodné vyvádět do stanovených prostorů zpravidla v prvním pořadí.

V průběhu odchodu část sil se zpravidla rozvíjí a vede bojovou činnost na mezilehlých čarách podle zásad vedení obrany na široké frontě a na samostatných směrech. Vyčleněná vojska vedou úpornou obranu, do stanovené doby drží mezilehlé čáry a způsobují útočícímu nepříteli maximální ztráty.

Doba trvání bojové činnosti na mezilehlých čarách bude vždy záviset na konkrétní situaci. Reálný předpoklad je od jednoho do několika dnů.

Uskupení nepřítele, se kterým se předpokládalo, že vyjde do boků odcházejících vojsk nebo na osy odchodu, je ničeno buď jadernými zbraněmi nebo hromadnými palbami raketového vojska a dělostřelectva, úderu letectva a vedením rozhodných protiztečí svazků a útvarů.

V případě, že se podaří nepříteli vyjít na odchodové cesty hlavních sil armády, mohou být vedeny protiúder, které však musí být podporovány hromadnými údery letectva, raketového vojska a palbou dělostřelctva. V podmínkách, kdy jsou používány jaderné zbraně, je uskupení nepřítel, kterému se podařilo proniknout do týlu odcházejících vojsk, ničeno jadernými údery.

V průběhu odchodu na konečnou čáru může být připravována i následující obranná operace. S tímto cílem je třeba dokončení odchodu na konečnou čáru uskutečňovat tak, aby bylo možné v co nejkratší době vytvořit potřebné obranné uskupení vojsk, palebný systém, provést ženijní budování pásma obrany, připravit protizteče a protiúder. Za výhodných podmínek je možné připravovat i protiútočnou operaci.

Při odchodu vojsk s cílem zabezpečit boky svazků, spolu s organizací boční ochrany je zapotřebí vést nepřetržitý průzkum, připravovat údery letectva, raket a palbu dělostřelctva na předpokládané prostory (čáry) rozvinutí nepřítel na bocích našich vojsk, vytvářet zátarasy a ničit rozhodující úseky komunikací, které nepřítel předpokládá využít. Rovněž je nutné při-

pravit i manévr silami a prostředky na ohrožené směry.

Při organizaci **ženijního zabezpečení** činnosti odcházejících vojsk, kromě obvyklých opatření, je třeba zajistit přípravu odchodových komunikací, vybudování, udržování a rychlé zrušení přeprav přes vodní toky, zničení mostů po přechodu našich vojsk, vybudování mezilehlých čar i konečné čáry obrany (odchodu), zřízení zátarasů a ničení pro překrytí odchodu vojsk a ztížení pohybu nepřítel. Mezilehlé čáry je nutné ženijně připravovat tak, aby se na nich mohla odcházející vojska rozvinout a zdržet útočícího nepřítel na stanovenou dobu. Konečnou čáru je zapotřebí budovat tak, aby zabezpečovala pevnou obranu nebo organizaci další činnosti vojsk v závislosti na stanovení úkolu a situaci.

Velení vojskům v počátečním období odchodu je možné uskutečňovat z dříve rozvinutých míst velení pro obrannou operaci. S odchodem hlavních sil přemísťujeme místa velení tak, aby zabezpečovala nepřetržitě velení vojskům na mezilehlých čarách i v průběhu celého odchodu. Zvlášť významné bude v těchto obdobích činnosti široké využívání vzdušných míst velení a spolehlivě organizovaná pořádková služba.

Tato problematika souvisí s charakterem vojenské doktríny, kdy zejména v obranných operacích na počátku války bude nutné držet vlastní území a nepřipustit jeho ztrátu. Přesto je zapotřebí si uvědomit, že v průběhu války je možné s odchodem vojsk počítat. Proto jsem chtěl poukázat na význam opatření k zabezpečování a uskutečňování odchodu vojsk, který bude prováděn ve složité pozemní i vzdušné situaci. Myslím, že je potřebné, aby velitelé a štáby s touto činností počítali. Jedině tak je možné uchovat bojeschopnost vojsk a připravit se ke zničení útočícího nepřítel.